

Анатолій ХУДОЛІЙ

**ПОЛІТИЧНІ СТЕРЕОТИПИ
У ГЕОСТРАТЕГІЇ США**

ОСТРОГ – 2009

УДК 327.54(73)
ББК 66.4
Х 98

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 3 від 29.10. 2009 р.)*

Науковий редактор: Б. І. КАНЦЕЛЯРУК, д. політ. н., професор

Рецензенти:

М.М. РИЖКОВ, доктор політичних наук, професор;
С.П. ГАЛАКА, доктор політичних наук, професор.

ХУДОЛІЙ А. О.

Політичні стереотипи у геостратегії США: [монографія]. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – 148 с.

У монографії досліджено теоретичні, методологічні та практичні аспекти зовнішньої політики США крізь призму впливу стереотипних уявлень. Розкрито зміст стереотипів за допомогою використання політичної риторики, їхню роль у формуванні політики американських президентів на зовнішній арені, починаючи від Г. Трумена і закінчуючи Дж. Бушем-старшим. Висвітлено процеси формування політичних стереотипів. Увагу зосереджено на тому, як система стереотипів під впливом політичної традиції позначається на змінах зовнішньополітичного курсу Сполучених Штатів.

Книга може бути корисною для всіх, хто цікавиться питаннями зовнішньої політики.

ISBN 978 966 2254-15-0

© ХУДОЛІЙ А. О., 2009
© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2009

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ЧАСТИНА ПЕРША	
ФЕНОМЕН СТЕРЕОТИПІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	7
1.1. Політичні стереотипи у процесі комунікації.....	7
1.2. Президентська промова як чинник політики.....	16
1.3. Проблема стереотипів у західній науковій думці	21
1.4. Стереотипи у вимірах пострадянської політології.....	29
1.5. Класифікація та функції політичних стереотипів.....	34
ЧАСТИНА ДРУГА	
ТРАДИЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ США.....	44
2.1. Лідерські імперативи Вашингтона.....	54
2.2. «Священна місія» Америки.....	57
2.3. Війна як спосіб контролю світу.....	64
ЧАСТИНА ТРЕТЯ	
ПОЛІТИЧНИЙ СТЕРЕОТИП	
ЯК ЧИННИК ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ АМЕРИКИ.....	71
3.1. Двополярний світ часів «холодної війни».....	72
3.2. Доктрина Д. Ейзенхауера.....	82
3.3. Берлінська та Карибська кризи.....	87
3.4. Політичні стереотипи в зовнішній політиці Вашингтона.....	95
ВИСНОВКИ	121
ЛІТЕРАТУРА.....	125

ПЕРЕДМОВА

Вивчення феномену чинників, що справляють вплив на зовнішню політику, актуалізоване реаліями сьогодення, що враховує дедалі зростаючу роль зовнішньої політики держав, конфліктних ситуацій, колізії мирного врегулювання тощо. Проблема є актуальною і для української політичної науки, яка постала перед потребою пошуку оптимальної парадигми національного державотворення. З'ясування рольової функції чинників впливу на формування зовнішньої політики країни дасть можливість краще зрозуміти мотиви та вчинки політичних лідерів і, відповідно, налагоджувати відносини на міждержавному рівні. У цьому сенсі показовою є політична практика Сполучених Штатів, яка успішно реалізується протягом тривалого періоду, зокрема, за допомогою застосування ефективної системи усталених поглядів, традицій та політичних стереотипів.

Тема політичних стереотипів та їхня роль в політичному житті країни є предметом пильної уваги вітчизняних та зарубіжних науковців. Цей феномен можна пояснити спробами виокремити в суспільній свідомості, з одного боку, ту його частину, яка найбільш адекватно відбиває дійсність, а, з іншого боку, ту, яка спричинює хибне сприйняття людиною довкілля. Пропоноване монографічне дослідження є однією з перших спроб систематизації різних підходів до вивчення політичних стереотипів, аналізу еволюції наукових уявлень про їхню природу, функції, принципи формування, власне політичну риторичку американських президентів (за період від початку «холодної війни» до 1989 р.) як своєрідний дієвий чинник впливу на зовнішню політику.

Політичні стереотипи є потужним інструментом маніпулювання свідомістю всіх верств суспільства. Зважаючи на те, що вони акумулюють груповий політичний досвід і відбивають відносно загальні, повторювані властивості та особливості соціально-політичних явищ, а їх формує цілеспрямована діяльність ЗМІ і політичної пропаганди загалом, ми робимо спробу з'ясувати, яким чином політичні стереотипи впливають на поведінку політиків. Логічно постає питання: який власне набір політичних стереотипів створює сьогодні політична система США для забезпечення її успішного функціонування, які

цінності вони транслюють та яким чином вони впливають на формування особистості політичного лідера?

Ми припускаємо, що зовнішня політика як багатоаспектне явище чимраз ускладнюється, його дедалі більше визначає низка чинників сучасного світу, що глобалізується, серед яких вагома роль належить стереотипним уявленням. Вони впливають на рішення американських президентів, а відтак – й на формування зовнішньополітичного курсу США як світового лідера. Стереотипи, завдяки своїй «вмонтованості» в політику, за допомогою політичної риторики (Г. Трумена, Є. Ейзенхауера, Дж. Кеннеді, Л. Джонсона, Р. Ніксона, Дж. Форда, Дж. Картера та Р. Рейгана), раціоналізуються та відповідно позначаються на процесі реалізації прагматичних інтересів і цілей.

Ми обстоюємо **концепцію**, що полягає в припущенні існування залежності зовнішньополітичних поведінкових стратегій президентів США від сформованих в суспільстві політичних стереотипів.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика США, починаючи з кінця другої світової війни до 1989 року (1945-1989 рр.).

Критично узагальнено наукові доробки з цієї проблематики вітчизняних та зарубіжних авторів. Матеріалом для наукової розвідки послуговували промови американських президентів, починаючи від Г. Трумена і закінчуючи Р. Рейганом.

У монографії подано бачення динаміки стереотипних уявлень американських президентів у діахронії. Поєднання системного та конкретно-історичного підходів до дослідження стереотипів сприяло виокремленню та узагальненню специфічних ознак політичних стереотипів, їхніх особливостей як політичного інструментарію. Політичний стереотип визначено як цілісне, спрощене, емоційне, переважно ірраціональне уявлення про політичну реальність, як інструмент реалізації конкретних політичних завдань: боротьби за владу, утвердження політичної ідеології, втілення зовнішньої політики, підсилення економічної та військової політики. Окрім цього, політичні стереотиби є інтегрованою формою міфологічної та політичної свідомості, що зберігає в колективній пам'яті американського народу та політикуму його соціальний досвід.

Запропоновано комплексний підхід до вивчення реальної ролі функції політичних стереотипів у сфері зовнішньої політики США.

Вперше у вітчизняній політології показано безпосередній вплив на формування геостратегії стереотипних уявлень американських президентів, що до цього згадувалося в дослідженнях лише епізодично.

Застосований комплексний підхід до вивчення явища впливу політичних стереотипів на зовнішній курс США дав змогу спрогнозувати ймовірну активність американських політичних лідерів у майбутньому, визначити їхню політичну поведінку відповідно до ситуації, що складається.

Ми вдячні адміністрації та вченій раді Національного університету «Острозька академія», зокрема, ректорові НаУОА, професорові **І. Д. Пасічнику** та проректорові **П. М. Крالیюку** за надані підтримку та допомогу в підготовці і написанні тексту монографії. Особливо завдячуємо науковому редакторові, шановному професорові **Б. І. Каницяруку** та рецензентам – професорові **М. М. Рижкову** і **С. П. Галаці** за їхні слушні поради щодо аналізу проблеми ролі політичних стереотипів у формуванні зовнішньополітичної стратегії США в реаліях світу, що динамічно розвивається.

Дякуємо керівництву видавництва Національного університету «Острозька академія» і, зокрема, директорові **Р. В. Свинарчуку** за сприяння публікації книги.

Наукове видання

Худолій Анатолій Олексійович

**ПОЛІТИЧНІ СТЕРЕОТИПИ
У ГЕОСТРАТЕГІЇ США**

Монографія

Головний редактор *Пасічник І. Д.*

Технічний редактор *Свинарчук Р. В.*

Комп'ютерна верстка *Олексійчук К. О.*

Дизайн обкладинки *Олексійчук К. О.*

Підписано до друку 29. 10. 2009
Формат 42x30/4. Папір офсетний. Друк різнографія.
Ум. друк. арк. 9,25. Гарнітура «Times New Roman»
Тираж 300 прим. Зам. № 59.

Видавництво Національного університету «Острозька академія»
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво про державну реєстрацію
РВ №1 від 8 серпня 2000 року.

Виготовлено: видавець СПД Свинарчук Р.В.
35800, Рівненська обл., м. Острог, просп. Незалежності, 151.
Свідоцтво про державну реєстрацію
РВ №27 від 29 липня 2004 року.